

A mobiltelefonnal nevelt gyerekek nem tanulja meg, mi az a türelem vagy a kitartás

<https://qubit.hu/2019/10/01/a-mobiltelefonnal-nevelt-gyerekek-nem-tanulja-meg-mi-az-a-turelem-vagy-a-kitartas>

Balázs Zsuzsanna írása (2019)

Hiába várták tőlük, a digitális bennszülöttek első generációja, mára már szülőként, semmivel nem kezeli jobban a mai gyerekek média- és internethasználatát, mint az idősebb generációk. Nem az történt ugyanis, hogy az elődjeikkel szemben jobban értik, és emiatt jobban is kordában tudják tartani a gyermekek internethasználatát. A digitális bennszülöttek ugyanis szülőként sokszor olyan normarendszert közvetítenek a saját gyermekeik felé, amellyel nemhogy nem készítik fel jobban a mai óvodás és kisiskolás korúakat a világháló rejtette veszélyekre, hanem még rontanak is a helyzeten – figyelmeztette előadásában a hallgatóságot Kósa Éva pszichológus, a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat Magyar Egyesülete (NGYSZ) október 1-jén és 2-án a Magyar Tudományos Akadémián rendezett médiakonferenciáján.

A két évtizede médiaszociológiát kutató egyetemi tanár az állításait többek között egy óvodáskorúakkal nemrégiben végzett felmérésre alapozta, amely arra vállalkozott, hogy párhuzamot vonjon a kisgyerekek okoseszköz-használata és viselkedésproblémái között. A felmérésben arról kérdezték az óvodás gyerekek szüleit, hogy milyen helyzetekben vetik be a gyermekek lekötésére az okostelefonjaikat, tabletjeiket. A válaszok között számtalan kategória szerepelt az orvosi rendelőben való várakozástól a testvérek közötti konfliktusok rendezésén át a betegség ágyban töltött percein keresztül az esti elalvásig. Többnyire olyan helyzetek, amelyekben a gyerekeknek türelmet, kitartást, vagy épp a szükségleteik kielégítése iránti vágyuk késleltetését kellett volna megtanulniuk. A vizsgálat alapján a szakember szerint egyértelmű az összefüggés a fokozott médiahasználat és az óvodai közegben tapasztalt viselkedés- és magatartásproblémák között. Ennek oka a szakember szerint az lehet, hogy az internetes játékokkal, online rajzfilmekkel kordában tartott gyerekek nem tudják elsajátítani azokat az élethez egyébként alapvető fontosságú készségeket, mint a türelem, a késleltetés, vagy a kitartás.

Már megint az X, az Y, meg a Z

Az X-generáció tagjairól és az idősebbekről sokáig úgy vélték, azért nem képesek megfelelően irányítani gyermekeik internet- és médiahasználatát, mert nem is értik az igényeiket. Ennek okaiként a következőket szokás sorolni:

- A televízió szerepét időközben teljesen átvette az internet.
- Az egyéni eszközök tárháza egyre nő, az okoseszközök egyre korábbi életkorban válnak a gyerekek mindennapjainak a részévé.
- A közös médiahasználat szinte nyomtalanul eltűnt.
- Esténként a családokban a közös televíziózás helyett afféle mediakörzetek működnek, a különböző korosztályok a saját ízlésük szerint használják az internetes tartalmakat.
- Az időkorlát fogalma teljesen átalakult, hiszen az online térben bármikor el lehet érni a kívánt tartalmakat.

- A sokszor időben és fizikai térben is elkülönülő médiafogyasztás révén jóformán teljesen eltűnt a szülői mediáció, a fogyasztott médiatartalom közös feldolgozása.
- A közös élmények nem a gyermek és a szülő között, vertikális formában jelennek meg, hanem a kortársak között, horizontális módon.
- Megborult a klasszikus kulturális szocializáció, a gyermekek egészen fiatal korban egymástól és nem a szüleiktől vesznek át információt és médiafogyasztási szokásokat.

Csakhogymára az Y-generáció, vagyis az 1981 és 1995 között született nemzedék tagjai között is szép számmal akadnak, akiknek a gyermekei időközben maguk is internetfogyasztókká váltak. Ez már csak azért is így van, mert mára a 6-7 éves gyerekek számára sem ismeretlenek az okoseszközök, sokan közülük böngészni tudnak az interneten, akár tartalmak letöltését is rutinszerűen végzik, mondta Kósa. A digitális bennszülött szülők természetesen maguk is intenzív internethasználók maradtak, a használat mértékét, mikéntjét és tartalmát pedig modellként közvetítik a gyermekeik felé. Ez az elvárakkal ellentétben a szakember szerint azért nem csökkentette az internet- és médiahasználat fiatalabb generációkat érintő ártalmait, mert a szülők, akik a vacsoraasztalnál felveszik a telefonjukat, netán maguk is az interneten böngésznek a gyermekeikkel együtt töltött idő alatt, nemkívánatos modellt közvetítenek, megküzdés helyett függőséget alakítanak ki a saját gyermekeikben – mondta Kósa.

A digitális bennszülöttek leginkább egymást képesek segíteni

A pszichológus szerint a gyerekek felé közvetített médiahasználati modellek szempontjából három alapvető szülőkategória különíthető el egymástól:

- A szemlélődő szülő legfeljebb azzal van tisztában, hogy a gyermeke médiát fogyaszt.
- Az ellenőrző szülők idő- és tartalomkorlátokat szabva igyekeznek kordában tartani a gyermekek internet- és médiahasználatát.
- A mediáló szülők képviselik viszont azt a kívánatos magatartást, amelynek segítségével a szülő értelmező hozzáállásával segíti a helyes médiafogyasztást.

Az idei médiakonferencia segédanyagaként kiosztott, 1997 és 2017 között a gyerekek médiafogyasztásáról végzett felméréseket összesítő Digitális Galaxis című tanulmánygyűjteményből kiderül, hogy az internetpenetráció növekedésével egyenes arányban nőtt a gyerekek és a tinédzserek internethasználata Magyarországon is. Miközben a magyar kamaszok az ezredfordulón még legfeljebb negyed órát töltöttek naponta internetezéssel, ez mára elérte a napi 5-6 órát.

A szakember szerint nem késő változtatni, de ehhez jó néhány alapvető lépésnek meg kellene történnie. A szülőknek a viselkedésükön keresztül kellene értékrendet közvetíteniük a gyermekek felé. Pusztán azzal, hogy napi penzumot állítanak fel az internethasználatban, vagy bizonyos tartalmakról letiltják a gyerekeiket, hosszú távon nem érhetnek el pozitív hatást. Ehelyett a viselkedésükkel kellene segíteniük a gyermekek internetes világban való eligazodását. A fogyasztás mikéntje mellett fontos lenne, hogy a gyerekek különbséget tudjanak tenni hiteles és megkérdőjelezhető források, például az influenszerek és vloggerek valamint a hiteles hírsatornák által közvetített tartalom között. Kósa szerint a gyerekek sokszor azt sem értik, hogy a virtuális térben elkövetett tetteik nagyon is valódi következményekkel járhatnak.

A szakember szerint egyébként a szülők által közvetített normarendszer átformálása mellett a kortárs mediáció bevezetésére is szükség lehet. A nyugaton egyre népszerűbb peer tutoring lényege, hogy a fiatalabb gyerekeket idősebb, a felnőttkor küszöbén álló, de a gyerekek szemében még egyenrangú társnak tekintett idősebb kamaszok segítik az interneten való eligazodásban.

A felelősséget mindenki hárítja

A kétnapos médiakonferencia első napján a média- és internethasználatból fakadó általános nehézségek és következményeken túl hangsúlyos szerepet kapott az internetes biztonság kérdése is. Sterner Zoltán, az NGYSZ munkatársa szerint a gyerekek megvédésének a kulcsa, hogy a felvilágosításukat nagyon korán, az óvodáskor végén, az iskoláskor elején el kell kezdeni. A Safer Internet program keretében az NGYSZ szakemberei az utóbbi négy évben 70 ezer diáknak, szülőnek, pedagógusnak és családsegítő szakembernek tartottak internetbiztonsági előadásokat.

Ezekből egyebek mellett az is kiderül, hogy mi minősül a hatályos jogszabályok és keretmegállapodások szerint gyermekpornográfiának. A magyar jogszabályok alapján például nem minősül gyermekpornográfiának sem a 18. életévüket be nem töltött fiatalok önmagukról meztelen vagy hiányos öltözetben készített fotója vagy videója, sem pedig a fiatalok gyerekekről nem egyértelműen szexuális cselekményt ábrázoló meztelen – például fürdetés közben készített – felvétel sem. A hivatalos definíció szerint Magyarországon az minősül gyermekpornográfiának, ha prepubertás korú vagy a pubertás minimális jeleit mutató valós gyermeket szexuális cselekmény közben ábrázolják, és / vagy a felvételen látható a gyermek nemi szerve vagy ánusza.

A konferencián az egyértelműen gyermekpornográfiára és a gyerekek kihasználására irányuló internetes veszélyek mellett szó esett digitális függőségről, médiatudatosságra nevelésről, kortársak közötti szexuális zaklatásról és a gyerekek számára potenciálisan baleset- és életveszélyes internetes tartalmakról is. Steigervald Krisztián generációkutató viszont délután már azt hangsúlyozta, hogy az internettel szembeni ellenérzéseket gyakran a szülők és a nagyszülők internetféltelme gerjeszti. Mint mondta, a digitális gyermekornak valóban van veszélye, és minél inkább arra figyelünk, annál nagyobb lesz a veszélye. Csakhogy az internetnek vannak pozitív oldalai is.

„Zente” – mondott egyetlen szót, mely után hosszú hatásszünetet tartott. A gyógyíthatatlan betegséggel született Baranya megyei kisfiú [esetével](#) a szakértő azt kívánta nyomtatékosítani, hogy az internet eddig nem tapasztalt összefogást és pozitívumot is rejthet. Steigervald bevallotta, hogy amikor először látta a kétségbeesett szülők felhívását, miszerint gyermekük gyógyulásához 700 millió forint közösségi összeadását várják, biztos volt benne, hogy Magyarországon ezt az összeget nem lehet ilyen módon összeszedni. Aztán kiderült, hogy olyannyira össze lehet, hogy mindössze két hét elegendő volt hozzá.

Best practice: Silicon Valley

A kérdésszekcióban aztán egymásnak feszültek a pedagógusok és a konferencián érdeklődőként részt vevő szülők. Egy dombóvári tanár például arról kérdezett, miként vehetné rá a szülőket az óvatosságra, ha egyszer a szülők nem is érzik problémának a gyermekeik internethasználatát. Ez szerinte abból látszik, hogy az iskolája által szervezett

médiatudatosságra nevelő előadások iránt minimális az érdeklődés a településen. Válaszként azonban egy budai iskolában tanuló gyermek édesanyja épphogy az intézmények és a pedagógusok érdektelenségét hangsúlyozta, mondván, hogy az iskoláktól a szülők sem segítséget, sem iránymutatást nem kapnak. Sőt, így az anyuka, az alulról jövő kezdeményezéseket is csírájában fojtják el az intézményekben, mondván, hogy sem teret, sem időt nem tudnak intézményi keretek között biztosítani az egyébként ingyenesen hozzáférhető oktatások megszervezéséhez.

Az indulatok sűrűjében Edvi Péter, az NGYSZ Magyar Egyesületének alapító elnöke igyekezett rendet vágni. Szerinte az, hogy a gyerekeknek már bölcsődében is van mobiltelefonjuk, nem emberi, és nem is szülői, hanem szakmai, pedagógiai hiba. Ugyanakkor, így Edvi, a szülők aktivitását semmi nem tudja helyettesíteni. A mai gyerekeknek éppúgy szükségük van a szülők jelenlétére, a közös játéokra, a közös élményekre, mint néhány generációval ezelőtt – foglalta össze Edvi. Példaként pedig azt említette, hogy a kaliforniai Szilícium-völgyben dolgozók gyerekei 14 éves korukig nem kapnak okoskészüléket.